

Ilkka Saunamäki

SISÄMINISTERIÖN ASETUS MAAHANMUUTTOVIRASTON SUORITTEIDEN MAKSULLISUUDESTA VUONNA 2022

Yhteenveto

Sisäministeriön asetus Maahanmuuttoviraston suoritteiden maksullisuudesta (1124/2020 sekä muutokset 511/2021 ja 848/2021) on voimassa vuoden 2021 loppuun. Sisäministeriön asetus esitetään annettavaksi uudelleen yhden vuoden ajaksi siten, että Maahanmuuttoviraston suoritteista perittäviin maksuihin esitetään muutoksia, jotka perustuvat suoritteiden tuottamisen omakustannusarvoihin.

Koronavirus-pandemia on vaikuttanut ja sen arvioidaan vaikuttavan edelleen vuonna 2022 viraston suoritteiden kysyntään.

Vaikka tavoitteena on 100 %:n kustannusvastaavuus (ainakin asteittain), voidaan näillä maksuilla osasta ensimmäisten oleskelulupien ja kansalaisuutta koskevien hakemusten osalta päästä tässä vaiheessa arviolta vasta noin 71-99 %:n kustannusvastaavuuteen. Tämä ei kuitenkaan koskisi valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n 3 momentin mukaisia joko omakustannusarvoa alempia tai maksuttomia hakemuksia, joista säädetään asetusehdotuksen 3 ja 4 §:ssä. Omakustannusarvoa alempi käsittelymaksu esitetään edelleen perittäväksi kaikista ensimmäisistä oleskelulupahakemuksista, pois lukien työntekijän sekä yrittäjän ensimmäinen oleskelulupahakemus, sekä alaikäisen ja opiskelijan määräaikaista oleskeluluvasta. Maksuttomia julkisoikeudellisia suoritteita ovat muun muassa kansainvälistä suojelua koskevat hakemukset.

Osaan Maahanmuuttoviraston suoritteista perittävistä maksuista esitetään tehtäväksi muutoksia, jotta kustannusvastaavuus saadaan vähitellen lähemmäs 100 %:ia. Suurimmat muutokset tehtäisiin maksuun paperisista hakemuksista Suomen kansalaisuuden saamiseksi tai siitä vapautumiseksi, jota esitetään korotettavaksi 100 eurolla vuoden 2021 maksuun verrattuna vastaamaan paremmin suoritteen omakustannusarvoa. Sähköisen asioinnin maksuihin ei esitetä korotuksia, koska nämä suoritteet voidaan tuottaa vähemmän kustannuksin. Kustannuksia pystytään aiempaa tarkemmin eriyttämään sähköisen asioinnin ja paperisena jätettyjen hakemusten käsittelyn välillä, ja tämä näkyy myös lupien maksuissa. Paperisten ja sähköisten hakemusten maksuja eriyttämällä voidaankin hintaohjauksen keinoin edistää sähköistä asiointia Maahanmuuttoviraston eri suoritteisiin liittyen.

Ensimmäistä oleskelulupaa työntekeä varten koskevien paperisten hakemusten käsittelymaksuihin esitetään 50 euron korotusta, jolloin kustannusvastaavuus ylittäisi 100 %:ia, koska paperisten hakemusten korkeammilla maksuilla halutaan kompensoida vastaavaan sähköisen hakemuksen selvästi alle 100 %:ia jäävää kustannusvastaavuutta.

Usean suoritteen osalta maksujen tasoa esitetään laskettavaksi vastaamaan alentuneita omakustannusarvoja. Aiempaa matalampien omakustannusarvojen

taustalla vaikuttaa yleinen menettelyiden tehostuminen sekä sähköisen asioinnin yleistyminen.

Asetusehdotuksesta on pyydetty valtiovarainministeriön lausunto. Valtiovarainministeriö on lausunnossaan puoltanut maksuasetuksen antamista ehdotetussa muodossa edellyttäen, että maksut määrätään niin, että omakustannusarvon mukaisina määrättävät julkisoikeudelliset suoritteiden maksut (2 §) määräytyisivät myös käytännössä omakustannusarvon perusteella. Jos jonkin nyt omakustannusarvion mukaiseksi suoritteeksi määritellyn suoritteen osalta ei ole tavoitteenakaan eikä mahdollista päästä omakustannusarvon mukaiseen maksuun, tulisi se siirtää asetuksen 3 §:n kohtaan, jos sille on olemassa maksuperustelain 6 §:n mukainen peruste. Alennettujen maksujen (asetuksen 3 §) tasoa tulisi nostaa vuosittain lähemmäksi suoritteen tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia eli suoritteen omakustannusarvoa. Asetusluonnoksen mukaisesti arvioitu kustannusvastaavuuden nousu on tämän tavoitteen mukaista, joskin koronavirus-epidemian jatkuminen aiheuttaa kehitykselle epävarmuutta. Automaation lisääntyminen lupahakemusten käsittelyssä alentaa Maahanmuuttoviraston lupaprosessin kustannuksia ja mahdollistaa omakustannusarvoa vastaavien suoritehintojen alentamisen. Sähköisesti haettavien lupien alemmat hinnat myös kannustavat hakijoita sähköisten hakemusten hyödyntämiseen, mikä on perusteltua lupatoiminnan automaatioasteen korottamiseksi.

Lausunnot on saatu myös työ- ja elinkeinoministeriöltä, ulkoministeriöltä sekä Maahanmuuttovirastolta. Työ- ja elinkeinoministeriöllä ja ulkoministeriöllä ei ole ollut lausuttavaa asiassa.

Maahanmuuttovirasto on lausunnossaan painottanut valtion maksuperustelain mukaisesti omakustannushintojen ja käsittelymaksujen mahdollisimman korkeaa kustannusvastaavuutta ja pitänyt hyvänä, että vuoden 2022 maksuasetuksen esitetyillä hakemusten käsittelymaksuilla pystytään kohentamaan kustannusvastaavuutta. Maahanmuuttovirasto pitää hyvänä, että käsittelymaksujen muutoksilla tavoitellaan asiakkaiden ohjautumista sähköisen asioinnin piiriin, jolloin on perusteltua, että sähköisesti vireille jätetyissä hakemustyypeissä käsittelymaksu on alhaisempi ja ero paperisena vireille jätettyyn hakemukseen tulee edelleen selymmäksi. Viraston mukaan on todennäköistä, että kustannuspaineet tulevaisuudessa tasaantuvat, kun sähköinen asiointi lisääntyy ja asiointitarve vähenee sekä hakemuskäsittelyyn tarvittavaa resurssia voidaan korvata automaation avulla. Täysautomaation mahdollistavan lainsäädännön viivästyminen aiheuttaa kuitenkin edelleen kustannuspaineita. Maahanmuuttovirasto pitää perusteltuna, että kustannusvastaavuutta määrätietoisesti kehitetään.

Lausunnot on huomioitu asetuksen jatkovalmistelussa.

Asetuksenantovaltuus

Asetuksenantovaltuus perustuu valtion maksuperustelain (150/1992) 8 §:än.

Asetukseen on sisällytetty myös niiden suoritteiden maksut, jotka määräytyvät EU-lainsäädännöstä sekä kansainvälisten sopimusten nojalla.

Nykytila

Koronavirus-pandemia vaikutti yhä vuonna 2021 merkittävästi kansainväliseen liikkuvuuteen. Oleskelulupahakemusten vastaanotto UM:n ulkomaanedustustoissa keskeytettiin keväällä 2020 pandemian johdosta. Vaikka lupahakemusten vastaanotto edustustoissa on sittemmin käynnistynyt uudestaan, pystyvät ne palvelemaan asiakkaita edelleen vain rajoitetusti. Oleskeluhakemuksen voi jättää myös sähköisesti, mutta hakijan on silti tunnistauduttava edustustossa tai palveluntarjoajalla. Koronarajoituksista johtuen asiakkaat eivät usein pääse paikalle tunnistautumaan ja haastatteluja on tehty rajoitetusti. Tämä on vaikuttanut etenkin ensimmäisten oleskelulupien hakemusmääriin, jotka ovat edelleen pandemiaa edeltänyttä tilannetta pienempiä.

Verrattuna vuoteen 2020 ensimmäisiä oleskelulupahakemuksia on jätetty lokakuun loppuun 2021 mennessä vajaat 28 000 kappaletta, mikä on yli 11 000 hakemusta (66 %) enemmän kuin viime vuonna samana ajanjaksona. Myös määräaikaisten ja pysyvien oleskelulupien osalta kehitys on ollut samansuuntaista eli hakemuksia on tullut aiempaa enemmän vireille. Hakemusmäärien heilahtelu vaikuttaa suoraan viraston maksutulojen kertymään. Maahanmuuttoviraston lupamaksutulot lisääntyivät huhti-elokuussa n. 2 milj. euroa (28 %) edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Koko vuoden 2021 lupamaksutulojen tuoton alustava ennuste on noin 25 milj. euroa. Ensi vuoden osalta tuottojen arvioidaan olevan noin 25,5 milj. euroa. Vuoden 2022 osalta tilanne on vielä hyvin epävarma ja maksutuloista saatuja tuottoja on vaikea ennakoida pandemiatilanteen johdosta.

Vuonna 2020 maksullisen toiminnan tulot kasvoivat hieman edelliseen vuoteen nähden ja olivat 22,4 milj. euroa. Vuoden 2020 tilinpäätöksen mukaan viraston maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus oli 72 % ja talousarvioesityksessä todettua 91 %:n tavoitetta ei saavutettu. Kun vuonna 2019 kustannusvastaavuus oli 65 % ja vuonna 2018 75 %, voidaan todeta, että kustannusvastaavuus on vaihdellut. Vaikka useimpien suoritteiden kustannusvastaavuudessa pyritään 100 %:iin, tietyissä lupatyypeissä omakustannusarvoa alemmat hinnat katsotaan perustelluiksi. Julkisoikeudellisten suoritteiden omakustannushintojen kehittymistä tarkastellaan vuoden 2022 aikana ja vuoden 2023 osalta talousarvioesityksen 2023 valmistelun yhteydessä.

Maahanmuuton prosesseissa kustannuksia nostavat asioiden käsittelyn monivaiheisuus ja useiden viranomaisen osallistuminen prosessiin. Prosesseja on kehitetty muun muassa ulkomaalaishallinnon sähköisen asiankäsittelyn kehittämistä koskevassa UMA-hankkeessa sekä ns. Lean-hankkeessa.

Ulkomaalaisasioiden sähköistä asiankäsittelyjärjestelmää, UMA-järjestelmää on kehitetty hakemusten käsittelyaikojen lyhentämiseksi ja käsittelyn tehostamiseksi. Tulevaisuudessa UMA-järjestelmää pyritään kehittämään vielä enemmän automatisaatiota mahdollistavaksi, mutta automaation hyödyntäminen edellyttää tietyiltä osin myös lainsäädännön kehittymistä.

Sähköisen asioinnin kautta jätetyt hakemukset ovat edullisempia, koska niiden käsittelyprosessi on tehokkaampi, mikä tarkoittaa myös suoritteiden edullisempia omakustannusarvoa vastaavia maksuja. Suoritteiden maksujen erottelu toisistaan ohjaa lupien hakijoita sähköisen asioinnin käyttöön.

Maahanmuuttoviraston maksullisten suoritteiden hallinnonalojen (UM, TEM, SM) välisistä menettelyistä solmittu uusi puitesopimus tuli voimaan 1.1.2020 (SMDno-2019-2413). Sopimuksen mukaisesti sopimuksen seuranta, Maahanmuuttoviraston maahanmuuton maksullisten suoritteiden kehittämistä ja maksuasetuksen päivittämistä varten on asetettu sopimusosapuolten (SM, UM, TEM) ja Maahanmuuttoviraston yhteinen ohjausryhmä, joka on syksyn 2021 aikana sisäministeriön johdolla kokoontunut valmistelemaan esitettyjä maksujen muutoksia. Ohjausryhmässä on käyty läpi maahanmuuton suoritteiden omakustannusarvot ja tähän perustuen päädytty ehdotettaviin maksuihin vuodelle 2022.

Puitesopimuksella sovitaan maksutulojen jakautumisen perusteista sekä tilitysmenettelyistä. Maksutulot jaetaan eri sopimusosapuolten välillä erikseen sovitussa suhteessa, joka perustuu kullekin aiheutuviin kustannuksiin. Sopimuksen liitteessä 1 määritellään jakosuhteet sekä erikseen euromääräiset jakosuhteet silloin, kun maksutulot jakautuvat TEM:n, SM:n ja UM:n hallinnonaloille.

Maahanmuuttoviraston ja ulkoasiainhallinnon välillä jatketaan nykyisin käytössä olevia tilitys- ja kirjauskäytäntöjä. Maahanmuuttovirasto laskuttaa ulkoasiainministeriöltä kuukausittain edustustoihin jätettyjen hakemusten lupatulot. Tiedot ulkoasiainministeriön kautta jätetyistä hakemuksista saadaan UMA-järjestelmän kautta. Käsittelymaksut työntekijän sekä yrittäjän oleskelulupahakemuksista suoritetaan Maahanmuuttoviraston tulotilille. Maahanmuuttovirasto tilittää neljännesvuosittain työ- ja elinkeinoministeriön alaisen hallinnon tulot ELY- kirjanpitoyksikölle työlupayksiköittäin jaoteltuna.

Oleskelulupien ja -korttien maksut sisältävät varmennemaksun. Kaikista myönteisistä oleskeluluvista Maahanmuuttovirasto maksaa Digi- ja väestötietovirastolle oleskelulupakortin varmennemaksun (vuonna 2022 maksu on 2,6 euroa), joka katetaan Maahanmuuttoviraston maksutuloista saatavasta osuudesta.

Muutokset lupaperusteisiin vuonna 2021

Maksuasetukseen lisättiin vuoden 2021 aikana uusi suorite, joka koski hakemuksesta tapahtuvaa uuden työnantajan lisäämistä voimassa olevaan kausityöhön oikeuttavaan lupaan ja siihen liittyvää Maahanmuuttoviraston todistusta työnteko-oikeuden laajentumisesta. Uusi suorite perustui lakiin kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain muuttamisesta (294/2021). Lain muutos tuli voimaan 17.6.2021.

Lisäksi maksuasetukseen lisättiin vuoden 2021 aikana suoritteet koskien jatkoluvan myöntämistä työnantajan moitittavan menettelyn takia sekä hakemuksesta annettavaa todistusta työnteko-oikeudesta oleskeluluvan nojalla. Uudet suoritteet perustuivat lakiin ulkomaalaislain muuttamisesta ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisemiseksi sekä työvoiman hyväksikäytön uhrin oikeusaseman parantamiseksi (554/2021). Laki ulkomaalaislain muuttamisesta tuli voimaan 1.10.2021.

Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan (Yhdistynyt kuningaskunta) EU-erosta johtuen Suomessa oleskeleville Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen on luotu maksuasetukseen oleskeluoikeuden hakemista varten erilliset lupakategoriat, joille määrättiin erillinen

maksu. Vuoden 2022 maksuasetukseen lisätään maininta siitä, että maksu peritään myös oleskeluoikeuteen liittyvän oleskelulupakortin uusimisesta.

Muiden viranomaisten kanssa samanlaatuiset suoritteet

Ulkomaalaislain 139 §:n mukaan Maahanmuuttovirasto päättää **muukalaispassin ja pakolaisen matkustusasiakirjan** myöntämisestä Suomessa olevalle ulkomaalaiselle sekä niiden peruuttamisesta. Suomen edustusto päättää Maahanmuuttovirastoa kuultuaan muukalaispassin myöntämisestä ulkomailla olevalle ulkomaalaiselle.

Maahanmuuttovirasto voi myöntää Suomessa olevalle ulkomaalaiselle muukalaispassin tai pakolaisen matkustusasiakirjan ulkomaalaislaissa tarkemmin säädetyillä perusteilla. Kyseisistä matkustusasiakirjoista perittävä käsittelymaksu on ollut yhtäläinen Suomen kansalaiselta passista perittävän käsittelymaksun kanssa. Pakolaisten oikeusasemaa koskevan YK:n yleissopimuksen mukaisesti pakolaisen matkustusasiakirjan antamisesta perittävä maksu ei saa ylittää kotimaan passista maksettavaksi määrättyä alinta maksua. Passista peritään vuonna 2022 alimmillaan 44 euron käsittelymaksu. Näin ollen pakolaisen matkustusasiakirjan käsittelymaksua esitetään laskettavaksi 44 euroon nykyisestä 52 eurosta. Myös muukalaispassin käsittelymaksua esitetään laskettavaksi 44 euroon nykyisestä 52 eurosta. Kielteisestä päätöksestä perittäisiin niin ikään 44 euron käsittelymaksu. Muukalaispassia ja pakolaisen matkustusasiakirjaa koskevista kielteisistä ja myönteisistä päätöksistä peritään humanitaarisista syistä omakustannusarvoa alempi maksu.

EU-kansalaisen rekisteröintitodistus, todistus oikeudesta pysyvään oleskeluun, todistus perheenjäsenen oleskelukorttia koskevan hakemuksen jättämisestä, oleskelukortti tai pysyvä oleskelukortti on annettava maksutta tai sellaista maksua vastaan, joka ei ole suurempi kuin kansalaisilta samanlaisten asiakirjojen myöntämisestä perittävät maksut. Mainittujen asiakirjojen kanssa samanlaisena asiakirjana voidaan pitää kansallista henkilökorttia. Henkilökorttien maksuja korotettiin 2.8.2021 alkaen ja henkilökortista peritään vuonna 2022 alimmillaan 54 euron maksu. Edellä mainituista EU-kansalaisen rekisteröintisuoritteista sekä perheenjäsenelle myönnettävistä oleskelukorteista esitetään näin ollen perittävän kansallisen henkilökortin mukainen 54 euron maksu. Samoin esitetään oleskelulupakorteista sekä niiden uusimisesta perittävää maksua korotettavaksi vastaamaan henkilökortista vuonna 2022 perittävää, alimmillaan 54 euron maksua.

Kadotetun tilalle annettavaa uutta muukalaispassia, pakolaisen matkustusasiakirjaa tai oleskelulupakorttia koskevaan hakemukseen tehtävä myönteinen tai kielteinen päätös on kuitenkin omakustannushintainen. Tämä on perusteltua kadonneisiin matkustusasiakirjoihin liittyvien väärinkäytöstapausten ehkäisemisen vuoksi. Kadotetun asiakirjan maksuksi esitetään edellisvuoden tavoin 140 euroa, jolloin kustannusvastaavuus olisi 120 %.

Viisumit säilyvät muiden viranomaisten kanssa saman laatuksina suoritteina. Viisumihakemus otetaan tutkittavaksi Schengen-valtion edustustossa edustuston tarkistettua hakemuksen tutkittavaksi ottamisen edellytykset. Eräs tutkittavaksi ottamisen edellytyksistä on viisumimaksun maksaminen. Viisumin myöntää ulkomailla Schengen-valtion edustusto taikka jäsenvaltioiden Euroopan

ulkopuolisilla merentakaisilla alueilla oleva nimetty viranomainen. Henkilötarkastuksista vastaava viranomainen voi käsitellä viisumihakemuksen Schengen-alueen ulkorajoilla. Suomen alueella viisumin voimassaoloajan ja/tai sallitun oleskelun keston jatkamista koskevan asian käsittelee poliisilaitos. Maahanmuuttovirasto voi ulkomaalaislain 210 §:n mukaan ottaa ratkaistavakseen poliisilaitoksen toimivaltaan ulkomaalaislain mukaan kuuluvan asian. Poliisilaitos voi myös saattaa toimivaltaansa kuuluvan asian Maahanmuuttoviraston ratkaistavaksi. Tämän vuoksi viisumeihin liittyvästä käsittelymaksusta säädetään myös Maahanmuuttoviraston maksuja koskevassa asetuksessa.

Viisumihakemusten käsittelyssä noudatetaan yhteisön viisumisäännösten laatimisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (2009/810/EY) säännöksiä. Kyseisessä asetuksessa, jota kutsutaan viisumisäännöksi, säädetään myös viisumihakemuksen käsittelyyn liittyvistä maksuista. Kyseistä asetusta on muutettu 20.6.2019 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2019/1155 ja sitä on sovellettu 2.2.2020 alkaen.¹ Viisumimaksusta säädetään säännösten 16 artiklassa, jonka mukaan maksu on 2.2.2020 alkaen 80 euroa. Viisumisäännösten viisumin jatkamista koskevan 33 artiklan 1 ja 2 kohdassa on eroteltu tilanteet, joissa jatkaminen liittyy toisaalta ylivoimaiseen esteeseen tai humanitaariseen syyhyn ja toisaalta vakaviin henkilökohtaisiin syihin. Ensimmäisessä tapauksessa jatkaminen myönnetään maksutta, kun taas jälkimmäisessä tapauksessa jatkamisesta peritään jatkossakin 30 euron maksu.

Julkisoikeudelliset suoritteet, joista peritään omakustannusarvoa vastaava maksu

Oleskelulupamaksut

Maahanmuuttovirasto myöntää oleskeluluvan ulkomaalaiselle. Oleskelulupahakemukset jätetään ulkomaalaislain 60 §:n mukaan ulkomailla Suomen edustustoon, toisen Schengen-maan edustustoon tai ulkoiselle palveluntarjoajalle. Suomessa hakemus jätetään Maahanmuuttovirastolle. Hakemuksen vireille tulon yhteydessä hakemuksen vastaanottava viranomainen perii hakijalta käsittelymaksun ja kirjaa hakemuksen tiedot ulkomaalaisrekisteriin. Maksun maksaminen on edellytys käsittelyn jatkamiselle sen vireille tulon jälkeen. Edustustot antavat oleskelulupapäätökset tiedoksi hakijoille ulkomailla ja Maahanmuuttovirasto sekä poliisi tietyissä tapauksissa Suomessa.

Työntekijän ja yrittäjän oleskeluluvan myöntämismenettely on kaksivaiheinen. Työntekijän oleskeluluvan työmarkkinaedellytykset harkitsee työ- ja elinkeinotoimisto (työlupayksikkö) ja yrittäjän oleskeluluvan liiketaloudelliset edellytykset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, ELY. Kasvuyrittäjän osalta liiketoiminnallisen kasvu- ja kannattavuusarvioinnin tekee Innovaatiorahoituskeskus Business Finland. Hakijan tulee hankkia Business Finlandin puoltava lausunto jo ennen oleskeluluvan hakemista. Tämä lausunto on maksuton. Kausityötodistuksen antaa Maahanmuuttovirasto todistuksena oikeudesta tehdä kausityötä alle 90 päivää. Kausityötodistus voidaan myöntää vain viisumivapaista maista Suomeen tuleville hakijoille. Jos hakijalla on tarkoitus tulla Suomeen kausityöhön 3-6 kuukaudeksi, myöntää Maahanmuuttovirasto kausityöoleskeluluvan ilman työ- ja

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/1155, annettu 20 päivänä kesäkuuta 2019, yhteisön viisumisäännösten laatimisesta annetun asetuksen (EY) N:o 810/2009 (viisumisäännöstö) muuttamisesta.

elinkeinotoimiston tekemää osaratkaisua. Sekä työntekijän että yrittäjän eri oleskeluluvissa Maahanmuuttovirasto tutkii aina oleskeluluvan myöntämisen yleiset edellytykset eli sen, katsotaanko ulkomaalaisen vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta, kansanterveyttä tai Suomen kansainvälisiä suhteita. Maahanmuuttovirasto päättää luvan myöntämisestä.

Työntekijän ensimmäisen oleskeluluvan käsittelymaksua esitetään nostettavan 690 eurosta 740 euroon, jos hakemus jätetään paperisena. Mikäli hakemus jätetään sähköisen asioinnin kautta hakemus maksu olisi sama kuin vuonna 2021 eli 490 euroa.

Työntekijän ensimmäisen oleskeluluvan kustannus oli Maahanmuuttovirastossa elokuun 2020 loppuun mennessä 425 euroa ja edustustoissa 215 euroa. Työ- ja elinkeinotoimistojen työlupayksiköiden kustannukseksi osapäätöksen osalta on määritetty 49 euroa. Kaiken kaikkiaan työntekijän ensimmäisen oleskeluluvan kustannus on korkeampi, koska lupakäsittelyn monivaiheisuus nostaa kokonaiskustannusta. Esitetyllä 740 euron käsittelymaksulla kustannusvastaavuusprosentti on arviolta 107 %, kun hakemus jätetään paperisena Suomen ulkomaanedustustoon. Kun hakemus jätetään sähköisen asioinnin kautta, työntekijän ensimmäisen oleskeluluvan kustannus Maahanmuuttovirastossa oli 259 euroa tammi-elokuussa 2021. Edustustojen ja työ- ja elinkeinotoimistojen työlupayksiköiden osalta kustannus on vastaava kuin paperisena jätetyissä hakemuksissa. Sähköisen asioinnin kautta jätettynä esitetyllä 490 euron käsittelymaksulla kustannusvastaavuusprosentti on arviolta 71 %. Sähköisesti jätettyjen hakemusten käsittelyn omakustannushinta on alempi kuin paperilla jätettyjen hakemusten.

Muuta ansiotyötä varten myönnettävän oleskeluluvan (ei saatavuusharkintaa) käsittelymaksua esitetään laskettavan 610 eurosta 480 euroon, jos hakemus jätetään paperisena. Mikäli hakemus jätetään sähköisen asioinnin kautta, käsittelymaksua esitetään laskettavan 410 eurosta 380 euroon.

Yrittäjän oleskeluluvan myöntämismenettely on kaksivaiheinen. Yrittäjän oleskeluluvan liiketaloudelliset edellytykset harkitsee ELY-keskus. Yrittäjän oleskeluluvan käsittelymaksua esitetään säilytettävän 690 eurossa. Esitetyllä 690 euron käsittelymaksulla kustannusvastaavuusprosentti olisi arviolta 88 %. Myös sähköisen asioinnin kautta jätetyn hakemuksen maksuksi esitetään samaa kuin vuonna 2021 eli 490 euroa. Sähköisen asioinnin kautta jätetyn hakemuksen kustannusvastaavuusprosentti esitetyllä maksulla olisi 96 %.

Kasvuyrittäjän oleskeluluvan osalta liiketoiminnallisen kasvu- ja kannattavuusarvioinnin tekee Innovaatorahoituskeskus Business Finland. Hakijan tulee hankkia Business Finlandin puoltava lausunto jo ennen oleskeluluvan hakemista. Tämä lausunto on maksuton. Kasvuyrittäjän oleskeluluvan käsittelymaksua esitetään säilytettäväksi 480 eurossa ja 350 eurossa sähköisen asioinnin kautta tehtynä. Näillä muutoksilla kustannusvastaavuus olisi arviota 65 % ja 76 % sähköisen asioinnin kautta tehtynä. Lupaperuste on suhteellisen uusi ja hakemuksia on toistaiseksi tullut vähän ja tulevissa kustannuksissa on tiettyä epävarmuutta. Omakustannusarvoa tullaan seuraamaan ja arvioimaan kun hakemusmäärät kehittyvät ja hakemusten käsittelystä saadaan enemmän kokemusta.

Kausityötodistusta haetaan aina suoraan Maahanmuuttovirastolta joko sähköisen asioinnin kautta tai sähköpostilla. Näin ollen Suomen edustustoilla ei ole osuutta prosessissa. Maahanmuuttovirasto ei tutki todistusta antaessaan maahantulon edellytyksiä vaan työsuhteeseen ja työnantajaan liittyviä asioita. Kausityötodistuksiin on tehty vuonna 2021 yhteensä 12 972 päätöstä. Käsittelymaksu esitetään nostettavaksi 250 euroon, jos sitä haetaan lähettämällä hakemus Maahanmuuttovirastolle sähköpostilla, ja säilytettävän 75 eurossa, jos sitä haetaan sähköisesti. Näillä käsittelymaksuilla kustannusvastaavuus olisi arviolta 43 %, kun hakemus jätetään sähköpostilla, ja 89 %, kun se jätetään sähköisesti kautta. Omakustannushintaa on syytä tarkastella pidemmällä ajanjaksolla ja käsittelymaksua arvioida uudelleen, kun kausityötodistusten antamisesta on enemmän kokemusta ja etenkin, kun sähköiset järjestelmät ovat kausityötodistusten osalta toimineet suunnitellulla tavalla kauemmin.

Maksuasetukseen vuonna 2021 lisätystä kausityöhön oikeuttavaan lupaan liittyvästä todistuksesta työnteke-oikeuden laajentumisesta perittäviä maksuja esitetään säilytettävän 165 eurossa paperisen ja 65 eurossa sähköisen hakemuksen osalta. Omakustannushintoja ja käsittelymaksuja tarkastellaan pidemmän ajanjakson kuluessa, kun hakemusten käsittelystä kertyy enemmän kokemusta ja seurantatietoa.

Kausityöoleskeluluvat 3-6 kuukaudeksi myöntää Maahanmuuttovirasto ilman työ- ja elinkeinotoimiston tekemää osaratkaisua. Oleskeluluvan käsittelymaksua esitetään laskettavan 480 euroon ja vastaavan sähköisen asioinnin hakemusmaksua 380 euroon.

Pitkäaikainen, yli 90 päivää kestävä liikkuminen Suomeen toteutuu hakemusmenettelyä noudattaen. Maahanmuuttovirasto myöntää tällaiselle Suomeen siirtyvälle henkilölle hakemuksesta **yrityksen sisällä liikkuvan ICT -oleskeluluvan** ilman työ- ja elinkeinotoimiston tekemää osaratkaisua. Maahanmuuttovirastossa, koska kyseisiä oleskelulupia myönnetään vain muutamia kymmeniä vuodessa. Luvan käsittelymaksua esitetään laskettavan 480 euroon ja vastaavan sähköisen asioinnin hakemusmaksua 380 euroon.

Yrityksen sisällä tapahtuvan lyhytaikaista liikkumista koskevan ilmoituksen tekee Maahanmuuttovirastolle ensimmäiseen jäsenvaltioon sijoittautuneen ICT-oleskeluluvan saaneen työntekijän vastaanottava yksikkö, kun työntekijällä on aikomus siirtyä työskentelemään Suomeen alle 90 päiväksi. Ilmoitus tehdään aina sähköisesti Maahanmuuttovirastolle, joten sen käsittelyyn ei liity muita viranomaisia. Maahanmuuttovirasto voi vastustaa yrityksen sisällä tapahtuvaa lyhytaikaista liikkumista perusteilla, jotka säädetään laissa kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä. ICT-oleskeluluvat perustuvat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä (2014/66/EU, ICT-direktiivi). Komissiolta loppuvuonna 2018 saadun tiedon mukaan direktiivin sanamuoto ei mahdollista käsittelymaksun perimistä lyhytaikaisesta ilmoituksesta tehtävästä ilmoituksesta. Näin ollen vuonna 2022 maksua ei peritä yrityksen sisällä tapahtuvan lyhytaikaista liikkumista koskevan ilmoituksen tekemisestä. Ilmoituksia lyhytaikaisesta liikkumisesta ei ole tullut vireille vuosina 2019 - 2021 yhtään kappaletta.

Myös tutkijoilla, tutkijoiden perheenjäsenillä ja opiskelijoilla on oikeus liikkua Euroopan unionin sisällä, jos liikkumiselle laissa kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella säädetty edellytykset täyttyvät. **Tutkijoiden, tutkijoiden perheenjäsenten ja opiskelijoiden liikkumisesta tehtävästä ilmoituksesta** voidaan sitä koskevan direktiivin mukaan periä maksu.

Maahanmuuttovirastolla on oikeus edellä mainitussa laissa säädettyillä perusteilla ja edellytyksillä vastustaa liikkumista. Ilmoitus tehdään aina sähköisesti Maahanmuuttovirastolle, joten käsittelyyn ei liity muita viranomaisia. Ilmoituksen maksua esitetään pidettäväksi 100 euroa. Toistaiseksi ilmoituksia on tehty määrällisesti niin vähän, että todellisia käsittelykustannuksia on vaikea arvioida tarkasti.

Uudet määräaikaisten oleskeluluvat (jatkoluvat) ja pysyvät oleskeluluvat siirtyivät vuoden 2017 alusta poliisin toimivallasta Maahanmuuttoviraston ratkaistaviksi vahvistaen Maahanmuuttoviraston asemaa ulkomaalaisasioiden johtavana viranomaisena. Jatkoluvat muodostavat yhden isoimmista lupakategorioista Maahanmuuttovirastossa. Vuoden 2021 tammi-elokuun välillä jatkolupahakemuksiin tehtiin yhteensä 19 439 päätöstä. Uuden määräaikaisen luvan omakustannushinta oli vuoden 2021 tammi-elokuun aikana 494 euroa. Maksua esitetään nostettavaksi 330 eurosta 430 euroon, jolloin kustannusvastaavuus olisi arviolta 87 %. Sähköisen asioinnin kautta jätettävän hakemuksen omakustannushinta oli vuoden 2021 tammi-elokuun aikana 149 euroa. Sähköisen asioinnin kautta jätettävän uuden määräaikaisen luvan maksua esitetään laskettavan 260 eurosta 160 euroon, jolloin kustannusvastaavuus olisi arviolta 108 %.

Pysyvän oleskeluluvan omakustannushinta oli vuoden 2021 tammi-elokuussa 150 euroa sekä alaikäisiltä että täysi-ikäisiltä. Täysi-ikäisiltä perittävää maksua esitetään laskettavan 190 eurosta 160 euroon. Alaikäisten maksuun ei esitetä muutoksia. Kustannusvastaavuus täysi-ikäisten osalta olisi esitetyllä 160 eurolla arviolta 107 %, ja alaikäisten hakijoiden osalta esitetyllä 150 eurolla 100 %. Pysyvien lupien kustannusvastaavuutta seurataan. Pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa rinnastetaan maksujen suhteen pysyvään oleskelulupaan.

Suomen kansalaisuutta koskevat maksut

Suomen kansalaisuuden saamista tai siitä vapautumista koskevan hakemuksen käsittelymaksua esitetään nostettavaksi 590 eurosta 690 euroon. Sähköisesti jätettävää Suomen kansalaisuuden saamista koskevaa hakemuksen maksua esitetään säilytettäväksi 460 eurossa.

Kansalaisuushakemusten kustannus oli vuoden 2021 tammi-elokuun aikana 699 euroa. Esitetyllä 690 euron käsittelymaksulla omakustannushinnan kustannusvastaavuus olisi n. 99 %. Sähköisen asioinnin kautta jätettyjen kansalaisuushakemusten kustannus oli vuoden 2021 tammi-elokuun aikana 489 euroa. Esitetyllä sähköisen asioinnin 460 euron käsittelymaksulla omakustannushinnan kustannusvastaavuus olisi 94 %. Vuoden 2021 tiedoilla ei kuitenkaan ole täyttä vertailtavuutta. Lupien kustannusvastaavuutta seurataan ja niitä tarkistetaan tarvittaessa.

Täysi-ikäisen henkilön kansalaisuusilmoituksen käsittelymaksua esitetään laskettavan 200 eurosta 160 euroon paperisen hakemuksen osalta ja 150 eurosta 120 euroon sähköisen hakemuksen osalta. Esitetyillä maksuilla kustannusvastaavuus on paperisen hakemuksen osalta 124 % ja sähköisen hakemuksen osalta 121 %. Alaikäisen hakijan kansalaisuusilmoituksen maksuun ei esitetä muutoksia.

Tulkkauksmaksuihin ei esitetä muutoksia.

Peruuttamattomasta tai käyttämättömästä ajanvarauksesta perittävään maksuun ei esitetä muutoksia.

Julkisoikeudelliset suoritteet, joista peritään omakustannusarvoa alempi maksu

Ensimmäisen oleskeluluvan kustannukset olivat Maahanmuuttovirastossa elokuun 2021 loppuun mennessä 753 euroa ja edustustoissa 215 euroa. Nyt voimassa olevilla käsittelymaksuilla kustannusvastaavuusprosentti olisi 54 %, kun hakemus jätetään paperisena, ja 68 %, kun hakemus jätetään sähköisen asioinnin kautta.

Ensimmäisen oleskelulupahakemuksen maksuja esitetään pidettävän 520 eurossa ja 470 eurossa, kun hakemus jätetään sähköisen asioinnin kautta. Sähköisestä asioinnista huolimatta hakijan on käytävä Maahanmuuttovirastossa, edustustossa tai ulkoisen palveluntarjoajan luona antamassa vaaditut biometriset tunnisteet sekä esittämässä mahdolliset alkuperäiset hakemuksen liitteet.

Suurin osa kyseessä olevista ensimmäisistä oleskeluluvista on sellaisia perhesiteen perusteella myönnettäviä oleskelulupia, jotka aiemmin, ennen vuoden 2016 lainmuutosta, olivat maksuttomia. Maksulliseksi muuttuminen on heikentänyt kustannusvastaavuutta eikä näihin perhesidehakemuksiin vaadittavaa työtä ole mahdollista kattaa määrätyllä maksulla kokonaan. Vaikka kyseiset oleskeluluvat ovat työläitä käsitellä, omakustannusarvoa alemmalla maksulla puoltavat kuitenkin muun muassa perheyhteyden säilyttäminen ja tosiasiallinen mahdollisuus viettää perhe-elämää. Koska osa perhesiteen perusteella jätettävistä oleskelulupahakemuksista on kansainvälistä suojelua saaneiden perheenjäsenten hakemuksia, tulee näiden hakemusten kohdalla huomioida perheenyhdistämisdirektiivi (2003/86/EY), jonka mukaan pakolaisten tilanne vaatii erityistä huomiota niiden syiden vuoksi, jotka ovat pakottaneet heidät pakenemaan kotimaastaan ja jotka estävät heitä viettämästä siellä perhe-elämää.

Komission tiedonannossa (KOM(2014) 210 final) neuvoston direktiivin 2003/86/EY soveltamista koskevista ohjeista todetaan, että jäsenvaltioilla on kuitenkin oikeus periä kohtuullinen ja oikeasuhteinen hallinnollinen maksu perheenyhdistämistä koskevasta hakemuksesta ja niillä on rajallinen harkintavalta näiden maksujen asettamisessa, kunhan direktiivin tavoitteen ja tehokkaan vaikutuksen saavuttaminen ei vaarannu. Näiden maksujen suuruus ei saa olla esteenä perheenyhdistämistä koskevalle oikeudelle. Maksut, joilla on merkittävä taloudellinen vaikutus direktiivissä asetetut edellytykset täyttävälle kolmannen maan kansalaiselle, voivat estää tätä käyttämästä direktiivin mukaisia oikeuksiaan. Tällöin ne on katsottava sellaisinaan liiallisiksi ja suhteettomiksi. Myös Euroopan unionin tuomioistuin on vakiintuneessa oikeuskäytännössään liittyen pitkään oleskelleiden kolmansien maiden kansalaisten asemasta annettuun neuvoston direktiiviin 2003/109/EY sellaisena kuin se on muutettuna Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä

2011/51/EU ottanut kantaa kohtuuttomiin oleskelulupamaksuihin ja todennut, että maksut eivät saa olla suhteettomia kyseisen direktiivin tavoitteisiin nähden, koska niillä saatetaan estää direktiivillä annettujen oikeuksien käyttöä, muun muassa perheenjäsenen oleskeluluvan hakemista. Ottaen huomioon kaiken edellä mainitun omakustannushintaa alemmaa maksua voidaan pitää perusteltuna valtion maksuperustelain 6 §:n 3 momentissa mainituilla sosiaalisilla perusteilla.

Alaikäisten oleskeluluvista on perusteltua periä muita alhaisempaa käsittelymaksua, mutta käsittelymaksun tasoa on tarkasteltava myös kustannusvastaavuuden näkökulmasta. Alaikäisen ensimmäisen oleskeluluvan omakustannushinta oli Maahanmuuttovirastossa 723 euroa tammi-elokuussa 2021 ja edustustossa 215 euroa, eli yhteensä 938 euroa. Alaikäisen ensimmäisen oleskeluluvan käsittelymaksuun ei esitettäisi muutoksia. Maksut olisivat samat kuin vuonna 2021 eli 270 euroa ja sähköisen asioinnin kautta jätetyn hakemuksen 240 euroa.

Alaikäisen ensimmäistä oleskelulupaa koskevat maksut ovat huomattavasti täysi-ikäisen vastaavia maksuja alhaisempia. Alaikäisiä on pidetty sellaisena ryhmänä, joilta on sosiaalisista syistä perusteltua periä alhaisemmat maksut kuin täysi-ikäisiltä.

Opiskelijan ensimmäinen oleskelulupa voidaan myöntää kolmannen maan kansalaiselle, joka on hyväksytty korkeakouluun osallistumaan päätoimisesti kokopäiväiseen opinto-ohjelmaan, joka johtaa korkeakoulututkintoon ja kolmannen maan kansalaiselle, joka on hyväksytty muuhun oppilaitokseen kuin korkeakouluun ja jolle on myönnetty oikeus osallistua opinto-ohjelmaan, joka johtaa ammattiin tai tutkintoon. Kyseeseen voivat tulla myös tällaisiin koulutuksiin valmentavat opinnot tai pakollinen harjoittelujakso. Merkittävä osuus, yli 99 % opiskelijan ensimmäisistä oleskelulupahakemuksista jätetään sähköisen asioinnin kautta. Tämä nostaa huomattavasti muulla tavalla tehdyn hakemuksen kustannuksia, jonka vuoksi sähköisen ja muulla tavalla tehdyn hakemuksen omakustannusarvon erittely ei ole perusteltua. Käsittelymaksun perustana on näin ollen käytetty kustannuksia, joiden laskemisessa on huomioitu molemmat, sekä paperisena että sähköisen asioinnin kautta jätetyt hakemukset. Näin suoritteen kustannukset elokuun 2021 loppuun mennessä oli Maahanmuuttovirastossa 212 euroa ja edustustossa 215 euroa.

Vuodelle 2021 maksuihin ei esitettäisi muutoksia. Maksu olisi vuoden 2021 tavoin 450 euroa, kun hakemus jätetään paperisena ja 350 euroa kun hakemus jätetään sähköisen asioinnin kautta. Ehdotetuilla käsittelymaksuilla kustannusvastaavuusprosentti olisi arviolta 105 %, ja 106 %, kun hakemus jätetään sähköisen asioinnin kautta. Korkeista kustannusvastaavuusprosentteista huolimatta maksuihin ei esitetä tässä vaiheessa muutoksia, sillä lupatyyppeihin on odotettavissa muutoksia kevään 2022 aikana, mikä saattaa heijastua myös tarpeeseen muuttaa suoritteesta perittäviä maksuja.

Hintojen ja kustannusvastaavuuden kehitystä on seurattava edelleen tulevinä vuosina, kun lupatyyppeihin tehdyt muutokset ja niiden vaikutukset omakustannusarvoihin ovat hahmottuneet. Tavoitteena on rekrytoida aktiivisesti Suomeen osaajia ulkomailta. Työntekijöiden, yrittäjien, opiskelijoiden ja tutkijoiden oleskelulupaprosessi halutaan tehdä mahdollisimman vaivattomaksi ja nopeaksi ja rakentaa oleskelulupapalvelut nykyistä voimakkaammin asiakaslähtöisyyden periaatteelle. Tätä hallituksen tavoitetta tukee myös se, että opiskelijoiden ensimmäisen oleskeluluvan maksun suuruudella ei muodosteta estettä tulla Suomeen opiskelemaan. Omakustannusarvoa

alhaisempaa käsittelymaksua voidaan opiskelijoiden ensimmäisissä oleskeluluissa perustella valtion maksuperustelain 6 §:n 3 momentissa mainituilla sosiaalisilla ja koulutustoimintaan liittyvillä syillä.

Myös jatko-oleskeluluvan kohdalla, kun **hakijana on alaikäinen tai opiskelija**, katsotaan edellä mainituilla perusteilla olevan perusteltua periä omakustannusarvoa alemmat maksut. Vuoden 2021 tammi-elokuussa sekä alaikäisen että opiskelijan paperisena jätettävän jatko-oleskeluluvan omakustannusarvo oli 818 euroa. Maksua esitetään säilytettävän ennallaan 250 eurossa, jolloin kustannusvastaavuus olisi noin 31 %. Sähköisen asioinnin kautta jätetyn hakemuksen maksua esitetään säilytettävän 180 eurossa. Sähköisen asioinnin kautta jätettävän hakemuksen kustannusvastaavuus olisi esitetyllä maksulla 22 %. Omakustannusarvoa alhaisempaa käsittelymaksua voidaan perustella valtion maksuperustelain 6 §:n 3 momentissa mainituilla sosiaalisilla ja koulutustoimintaan liittyvillä syillä.

Työnantajan moitittavan menettelyn takia myönnettävästä jatkoluvasta perittävää maksua esitetään säilytettävän 180 eurossa vuonna 2022. Myös maksua liittyen hakemuksesta annettavaan todistukseen työnteke-oikeudesta oleskeluluvan nojalla esitetään säilytettävän ennallaan 65 eurossa. Molemmat suoritteet ovat uusia ja ne lisättiin maksuasetukseen vuonna 2021. Suoritteiden kustannusvastaavuutta seurataan ja niitä tarkistetaan tarvittaessa.

Oleskelulupakortti. Oleskeluluissa otettiin käyttöön biometriset tunnisteet vuonna 2012. Oleskelulupakortti myönnetään oleskeluluvan voimassaolon ajaksi, enintään kuitenkin viideksi vuodeksi kerrallaan, minkä jälkeen kortti on uusittava. Koska oleskelulupakortti on passista tai muusta matkustusasiakirjasta erillinen asiakirja, sen uudistaminen aiheuttaa sekä valmistus- että käsittelykustannuksia. Oleskelulupakortin uusimisen omakustannushinta oli Maahanmuuttovirastossa 42 euroa tammi-elokuussa 2021. Kuluvana vuonna oleskelulupakortin uusimisia koskevia päätöksiä on tehty ajalla tammi-elokuu 2021 yhteensä 6347 kappaletta. Määrä on edelleen alhainen verrattuna edellisvuosiin ja palautunee pandemian jälkeen aiemmalle tasolle. Koska oleskelupakorttien uusimisen omakustannushinta on laskenut, myös siitä perittävää maksua on perusteltua laskea. Maksua esitetään laskettavaksi 80 eurosta 54 euroon.

Kadotetun tilalle annettavasta oleskelulupakortista perittävän maksun esitetään pysyvän 120 eurossa. Verrattuna oleskelulupakortin uusimiseen, kadonneen kortin ollessa kyseessä, joudutaan viranomaisessa selvittämään asiaa enemmän, millä perustellaan korkeampaa maksua.

EU-kansalaisten rekisteröinnit. Unionin kansalaisen ja rinnastettavan oleskeluoikeuden rekisteröinnin, todistuksen pysyvästä oleskeluoikeudesta ja unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortin tai pysyvän oleskelukortin kustannukset olivat Maahanmuuttovirastossa noin 151 - 333 euroa tammi-elokuussa 2021. Näistä perittävien maksujen esitetään nousevan 54 euroon, joka vastaa kansallisesta henkilökortista perittävää maksua.

Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, asetuksen (ETY) N:o 1612/68 muuttamisesta ja direktiivien 64/221/ETY, 68/360/ETY, 72/194/ETY, 73/148/ETY, 75/34/ETY, 75/35/ETY, 90/364/ETY, 90/365/ETY ja 93/96/ETY kumoamisesta

annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/38/EY, *vapaan liikkuvuuden direktiivi*, 25 artiklan mukaan EU-kansalaisen rekisteröintitodistus, todistus oikeudesta pysyvään oleskeluun, todistus perheenjäsenen oleskelukorttia koskevan hakemuksen jättämisestä, oleskelukortti tai pysyvä oleskelukortti ei missään olosuhteissa saa olla edellytys oikeuden käyttämiselle tai hallinnollisen muodollisuuden täyttämiseksi, koska oikeus mainittujen oikeuksien saamiseen voidaan osoittaa muilla todistuskkeinoilla. Kaikki edellä mainitut asiakirjat on annettava maksutta tai sellaista maksua vastaan, joka ei ole suurempi kuin kansalaisilta samanlaisten asiakirjojen myöntämisestä perittävät maksut. Mainittujen asiakirjojen kanssa samanlaisena asiakirjana voidaan pitää kansallista henkilökorttia. Henkilökortista peritään vuonna 2022 alimmillaan 54 euron maksu. Edellä mainituista EU-kansalaisen rekisteröintisuoritteista sekä perheenjäsenelle myönnettävistä oleskelukorteista esitetään näin ollen perittävän kansallisen henkilökortin mukainen 54 euron maksu. Lupamaksutuotot EU-kansalaisten rekisteröinneistä jäävät näin ollen huomattavasti niiden tuottamisen kustannuksia alhaisemmiksi.

Yhdistyneen kuningaskunnan EU-erosta johtuen Suomessa asuvien **Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisten ja heidän perheenjäsenten** tulee erikseen hakea Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välillä tehdyn sopimuksen (EUVL 12.11.2019, 2019/C 384 I/01), jäljempänä *erosopimus*, mukaista oleskeluoikeutta. Hakeminen tapahtuu Maahanmuuttovirastolle tehtävällä hakemuksella ja edellyttää käyntiä viraston asiakaspalvelupisteessä muun muassa biometristen tunnistetietojen ottamiseksi ja niiden liittämiseksi myönnettävään oleskelulupakorttiin.

Valtion maksuperustelain 6 §:n 1 momentin mukaan julkisoikeudellisista suoritteista valtiolle perittävän maksun tulee vastata suoritteen tuottamisesta valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää (omakustannusarvo). Maksuperustelain 6 §:n 3 momentin mukaan maksu voidaan määrätä perittäväksi yleisesti suoritteen omakustannusarvoa alempana sosiaalisista ja humanitaarisista taikka kansainvälisistä sopimuksista johtuvista syistä. Erosopimuksen artiklan 18(1)(g) mukaan oleskeluaseman osoittava todistus on annettava maksuttomasti tai sellaista maksua vastaan, joka ei ole suurempi kuin vastaanottavan valtion kansalaisilta vastaavista asiakirjoista perittävä maksu. Mainittujen asiakirjojen kanssa samanlaisena voidaan pitää kansallista henkilökorttia. Henkilökortista peritään vuonna 2022 alimmillaan 54 euron käsittelymaksu. Edellä mainituista Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettävistä oleskelulupakorteista esitetään siten perittävän 54 euron maksu. Vastaava 54 euron maksu peritään myös Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oleskelulupakortin uusimisesta. Lupatuottojen odotetaan jäävän huomattavasti niiden tuottamisen kustannuksia alhaisemmiksi.

Suomessa todistuksen pysyvästä EU-oleskeluoikeudesta ennen 1.1.2021 saaneet **Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaiset** saavat vaihtaa todistuksen erosopimuksen mukaista **pysyvää oleskeluoikeutta** osoittavaan todistukseen maksutta. Mikäli Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisella on ollut EU-kansalaisen pysyvä oleskeluoikeus, mutta hänellä ei ole ollut todistusta siitä, hänen tulee hakea erosopimuksen mukaista pysyvää oleskeluoikeutta, ja maksaa vuonna 2022 oleskelulupakortista perittävä 54 euron maksu.

Kansalaisuusaseman määrittämistä koskevan tiedustelun käsittelymaksu esitetään säilytettävän 100 eurossa. Vuonna 2021 on elokuun loppuun mennessä tehty yhteensä 847 tiedustelua.

Maksuttomat julkisoikeudelliset suoritteet

Maahanmuuttovirasto voi jättää valtion maksuperustelain 6 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla kokonaan perimättä maksun julkisoikeudellisista suoritteista tietyltä ryhmältä erityisestä syystä. Tällaisia syitä voivat olla sosiaaliset ja humanitaariset taikka kansainvälisistä sopimuksista johtuvat syyt.

Maksua määräaikaista oleskeluluvasta ei peritä ulkomaalaiselta, joka otetaan Suomeen kiintiöpakolaisena. Maksua ei myöskään peritä hakemuksesta, joka koskee kansainvälistä suojelua. Pysyvän oleskeluluvan myöntämisestä ja oleskelulupakortin uudistamisesta peritään käsittelymaksu myös kansainvälistä suojelua saaneelta, samoin perheen yhdistämistä koskevasta oleskelulupahakemuksesta ja sitä koskevasta jatko-oleskelulupahakemuksesta. Jatko-oleskelulupahakemuksesta peritään maksu, jos oleskeluluvan kansainväliseen suojeluun liittyvällä perusteella saanut on hakenut oleskelulupaa myöhemmin muulla perusteella.

Maksua ei peritä ulkomaalaiselta, jolle myönnetään oleskelulupa sillä perusteella, että hän on ihmiskaupan uhri. Ihmiskaupan uhrin oleskeluluvasta säädetään direktiivissä 2004/81/EY. Maksua ei myöskään peritä ulkomaalaiselta, jolle myönnetään oleskelulupa ulkomaalaislain 52 d §:n edellytysten täytyessä. Euroopan unionin direktiivi 2009/52/EY (niin sanottu työnantajasanctiodirektiivi) edellyttää, että 52 d §:ssä tarkoitettujen ulkomaalaisten osalta noudatetaan vastaavanlaisia järjestelyjä kuin direktiivissä 2004/81/EY tarkoitettujen ihmiskaupan uhrien kohdalla.

Maksuttomia ovat myös hakemukset, jotka koskevat uutta määräaikaista oleskelulupaa sillä perusteella, että ulkomaalaisen henkilökohtainen tilanne on erityisen vaikea puolison häneen tai hänen lapseensa perhesiteen voimassaolon aikana kohdistaman tai hyväksymän väkivallan tai hyväksikäytön vuoksi, ulkomaalaislain 52 e §:n mukaisesti hakemukset, jotka koskevat jatkuvaa oleskelulupaa ulkomaalaiselle, joka on todistajansuojeluohjelmasta annetun lain (88/2015) mukaisessa todistajansuojeluohjelmassa sekä hakemukset, jotka koskevat ulkomaan edustuston palveluksessa olevalle ulkomaalaiselle myönnettävää oleskelulupaa.

Kanssahakijan kansalaisuushakemus ja -ilmoitus sekä hakemus kansalaisuudesta vapautumiseksi säilyvät maksuttomina. Kanssahakijalla tarkoitetaan kansalaisuuslain 2 §:n 10 kohdan mukaan hakijan huollossa olevaa lasta, jolle hakijan hakemukseen tai ilmoitukseen liitännäisellä hakemuksella tai ilmoituksella halutaan saada Suomen kansalaisuus tai joka halutaan vapauttaa siitä.

Kansalaisuusilmoitus on maksuton silloin, kun hakijana on sotaveteraani, joka osoittaa osallistuneensa palvelukseen kutsuttuna, määrättyinä tai vapaaehtoisena Suomen armeijassa vuosina 1939–1945 käytyihin Suomen sotiin. Sotaveteraanin on Suomen kansalaisuuden saadakseen täytettävä laissa säädetyt kansalaisuuden saamisen edellytykset. Kansalaisuusilmoitus on maksuton myös silloin, kun hakijana

on henkilö, joka osoittaa olleensa sotalapsena Ruotsissa, Tanskassa tai Norjassa toisen maailmansodan johdosta.

Suomessa todistuksen pysyvästä EU-oleskeluoikeudesta, tai vastaavan voimassa olevan kansallisen asiakirjan, jonka perusteella hänellä on pysyvä oleskeluoikeus ennen 1.1.2021 saaneet Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaiset ja heidän perheenjäsenensä saavat vaihtaa todistuksen erosopimuksen mukaiseen, pysyvää oleskeluoikeutta osoittavaan asiakirjaan maksutta.

Muut maksulliset suoritteet

Maahanmuuttovirasto perii liiketaloudellisin perustein määrättävät maksut valtion maksuperustelain 7 §:ssä tarkoitetuista suoritteista. Näitä suoritteita ovat selvitykset ja tutkimukset; henkilöstön käyttö virka-aikana viraston ulkopuolisessa koulutus-, suunnittelu- ja muissa asiantuntijatehtävissä lukuun ottamatta tapauksia, jolloin tehtävien hoito tukee viraston maksutonta toimintaa; tilasto- ja tietopalvelut; julkaisu- ja kustannuspalvelut; ilmoitukset ja tiedotteet viraston julkaisuissa; sähköiset tietotuotteet ja palvelut; sekä toimeksiantoon perustuva asiakirjojen tulostus, kopiointi lähettäminen ja postitus, jos nämä eivät sisälly aineistosta perittävään hintaan. Edellä lueteltuja suoritteita, jotka Maahanmuuttovirasto hinnoittelee liiketaloudellisin perustein, on vuosittain muutamia. Näistä saatavat tulot ovat keskimäärin alle 1000 euroa vuodessa.

Uutena suoritteena asetukseen otettiin vuonna 2019 säilöön otetuille ulkomaalaisille säilöönottoyksikössä myytävät hyödykkeet. Lain säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä 11 §:n 4 momentin mukaan säilöön otetulle ulkomaalaiselle järjestetään mahdollisuus ostaa jokapäiväisessä elämässä tarvittavia hyödykkeitä, jotka eivät kuulu 1 momentin soveltamisalaan ja joita ei siten anneta maksutta. Pykälän 1 momentin mukaan säilöön otetulle ulkomaalaiselle järjestetään majoitus, täysi ylläpito, tulkkipalveluja ja muu välttämätön perustarpeiden turva säilöönottoyksikössä. Lain esitöiden (HE 192/2001) mukaan ulkomaalaisella tulisi olla oikeus ja mahdollisuus omilla varoillaan ostaa hyödykkeitä ja tarvikkeita, joiden ei katsota kuuluvan täyden ylläpidon käsitteeseen. Näitä voisivat olla esimerkiksi heidän kotimaansa lehdet, musiikki, tupakka ja makeiset. Ostomahdollisuus voitaisiin järjestää joko pitämällä kanttiinia tai kioskia. Suoritteen ottaminen asetukseen antoi Maahanmuuttovirastolle mahdollisuuden perii liiketaloudellisin perustein määritellyt maksut säilöön otetuille ulkomaalaisille myytävistä hyödykkeistä.

Liikevaihdon säilössä pidettävälle kanttiinille tai kioskille arvioidaan olevan vuonna 2022 noin 30 000 euroa. Arvio perustuu vuoden 2019 käyttöasteeseen. Vuosien 2020 ja 2021 osalta käyttöaste on ollut hyvin alhainen johtuen pandemiasta. Lokakuun 2021 loppuun mennessä myynti on ollut vain 8 500 euroa. Arvio tulevan vuoden liikevaihdosta perustuu toisaalta myös oletamaan, että säilöön otetut ulkomaalaiset käyttävät kaiken käyttörahansa, joka on 2 € / vrk ostoksiin kanttiinissa tai kioskissa. Myyntihinnat määritetään ainoastaan kattamaan toiminnan kulut, mutta ei tuottamaan voittoa. Hävikkiä arvioidaan tulevan väistämättä vähän esimerkiksi tuotteiden parasta ennen -päiväysten umpeuduttua, mutta muuten toiminnan katsotaan olevan ennustettavaa. Laskujen mukaan myyntihinta tulisi olemaan keskimäärin 1,03–1,04 kertaa ostohinta, jotta riittävä hävikkivara syntyisi, mutta toiminta pysyisi kuitenkin

kannattavana. Sekä kulujen että tuottojen osalta tähdätään siis noin 30 000 euroon vuodessa.

Julkisuuslakiin perustuvat maksulliset suoritteet

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 34 §:n 2 momentissa tarkoitettua tiedon esille hakemisesta sekä saman lain 34 §:n 3 momentissa tarkoitettujen kopioiden ja tulosteiden antamisesta perittävistä maksuista päättää Maahanmuuttovirasto ottaen huomioon, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 34 §:ssä säädetään.

Taloudelliset vaikutukset

Maahanmuuttoviraston vahvistetun tilinpäätöksen mukaan maksullisen toiminnan tulot vuonna 2020 olivat 22,4 milj. euroa. Maksullisen toiminnan osuus viraston kokonaistyoajasta laskettiin työajanseurannasta ja se oli 35 % (30 % vuonna 2019). Maksullisen toiminnan osuus Maahanmuuttoviraston kokonaiskustannuksista oli vuonna 2020 31,096 miljoonaa euroa. Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus oli vuonna 2020 72 %, kun se edellisvuonna 2019 oli 65 %. Maksullisen toiminnan määrä on kasvanut virastossa vuodesta 2017 lähtien kun toimivaltasiirron myötä poliisilta siirtyi Migrille lisää maksullisia lupa-asioita.

Vuoden 2021 talousarvioesityksessä Maahanmuuttoviraston maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuden on arvioitu olevan 75 %, kun arvioidut tuotot ovat 20 miljoonaa euroa ja kustannukset 26,8 miljoonaa euroa. Maksuasetuksen valmistelun yhteydessä Maahanmuuttovirastolta on saatu tarkemmat arviot asiamäärien kehityksestä ja suoritteiden omakustannusarvoista, ja näiden perusteella arvioidaan maksullisen toiminnan tuloja esitetyillä käsittelymaksuilla kertyvän virastolle vuonna 2021 noin 25 miljoonaa euroa. Maksullisen toiminnan kustannuksiksi virastossa on arvioitu 32 miljoonaa euroa. Talousarvion määrärahoista katetaan siis arviolta noin 7 miljoonaa euroa. Maahanmuuttoviraston osalta maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuden arvioidaan olevan 78 % vuonna 2021.

Kustannusvastaavuus ei ole 100 % johtuen valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n 3 momentin perusteella perittävistä omakustannusarvoa alemmista käsittelymaksuista (ensimmäistä oleskelulupaa koskevien hakemusten lisäksi alaikäisten ja opiskelijoiden oleskelulupia koskevat hakemukset). Erityisesti vuoden 2016 puolivälissä voimaan tulleella lakimuutoksella aiemmin maksuttomien, mutta työläiden perhesidehakemusten muuttuminen maksullisiksi heikensi kustannusvastaavuutta. Näihin perhesidehakemuksiin vaadittavaa työtä ei ole mm. Suomea sitovista velvoitteista johtuen pystytty kattamaan määrättyllä maksulla kokonaan eikä luvan maksun korottaminen vastaamaan täysin omakustannushintaa ole sosiaalisista syistä ja Suomen EU-velvoitteista johtuen mahdollista. Erityisesti perheen yhdistämisdirektiivi (2003/86/EY) ja Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö liittyen pitkään oleskelleiden kolmansien maiden kansalaisten asemasta annettuun direktiiviin (2011/51/EU) edellyttävät, että maksut eivät saa olla suhteettomia ja liiallisia eikä maksujen tavoitteena ja vaikutuksena saa olla esteen luominen perheen yhdistämistä koskevalle oikeudelle.

Kaikissa lupatyypeissä ei ole mahdollista päästä omakustannushintaan johtuen esimerkiksi hakemusmäärien vaihtelusta vuosittain. Suoritteiden kustannuksia ja

niiden kehitystä tullaan tarkastelemaan vuoden 2022 aikana ja uudelleen vuoden 2023 talousarvioesitystä ja maksuasetusta valmisteltaessa. Maahanmuuttovirastossa tullaan samalla kiinnittämään erityisesti huomiota maksullisen toiminnan kustannuksiin, joita pyritään alentamaan maksujen alentamiseksi. Maksuissa pyritään kuitenkin tiettyyn johdonmukaisuuteen ja ennustettavuuteen asiakkaan näkökulmasta, joten kustannusvastaavuutta tullaan tulevinakin vuosina seuraamaan ja tarkastelemaan pidemmällä aikavälillä.

Talousarvioesityksessä vuodelle 2022 Maahanmuuttoviraston maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuden on arvioitu vuonna 2022 olevan 85 %, kun arvioidut tuotot ovat 23 miljoonaa euroa ja kustannukset 27 miljoonaa euroa. Tässä on huomioitu myös alennetut maksut. Maksuasetuksen valmistelun yhteydessä Maahanmuuttovirastolta on saatu tarkemmat arviot asiamäärien kehityksestä ja suoritteiden omakustannusarvoista, joiden perusteella arvioidaan maksullisen toiminnan tuloja esitetyillä käsittelymaksuilla kertyvän virastolle vuonna 2022 noin 25,5 miljoonaa euroa. Maksullisen toiminnan kustannuksiksi virastossa on arvioitu 32 miljoonaa euroa. Talousarvion määrärahoista katetaan siis lupien ym. kustannuksia arviolta noin 6,5 miljoonaa euroa. Vuoden 2022 arviot noin 25,5 milj. euron maksutuloista perustuvat olettamalle, että koronavirus-pandemia väistyy ja kansainvälinen liikkuvuus kasvaa sekä työvoiman kysyntä pysyy vahvana, jolloin ensimmäisten oleskelulupien määrät kasvavat. Pandemian aiheuttama tilanne on kuitenkin epävarma ja muutokset vaikuttavat suoraan hakemusmääriin ja niistä saataviin maksutuloihin.

Momentti: 26.40.01 Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)			
	2020	2021	2022
Momentti 26.40.01			
	tilinpäätös	arvio	arvio
Maksullisen toiminnan tuotot			
- suoritteiden myyntituotot	22384	25065	25500
- muut tuotot	0	0	0
Tuotot yhteensä	22384	25065	25500
- tästä toimintamenomomentille nettouuttamattomat tuotot	0	0	0
Tuotot yhteensä	22384	25065	25500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
- erilliskustannukset	16597	17 219	17 300
- osuus yhteiskustannuksista	14499	15027	14 700
Kustannukset yhteensä	31096	32246	32 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-8712	-7181	- 6500
Kustannusvastaavuus, %	72 %	78 %	80 %
Hintatuki			
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	-8712	-7181	-6500

Momentti: 26.40.01 Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (euroa)
Liiketaloudelliset suoritteet

Momentti 26.40.01	2021 arvio
Maksullisen toiminnan tuotot	
- suoritteiden myyntituotot	
- muut tuotot	30 000
Tuotot yhteensä	30 000
- tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	
Tuotot yhteensä	30 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	
- erilliskustannukset	28 800
- osuus yhteiskustannuksista	1 200
Kustannukset yhteensä	30 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	0
Kustannusvastaavuus, %	100 %
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	0

MAAHANMUUTTOVIRASTON TUOTEMÄÄRÄT (RATKAISUT) JA KUSTANNUKSET										
	2019 (1-9/2019)			2020 (1-8/2020)			2021 (1-8/2021)			2022 (ehdotus)
	Määrä	Yksikkö- kustannus**	Käsittely- maksu	Määrä	Yksikkö- kustannus**	Käsittely- maksu	Määrä	Yksikkö- kustannus**	Käsittely- maksu	Käsittely- maksu
Kansalaisuusasiat										
Kansalaisuushakemus *	2 633	552	480	1943	805	520	1677	699	590	690
-sähköinen asiointi	4 446	392	380	3547	597	420	3215	489	460	460
Kansalaisuusilmoitus *	195	276	200	241	175	200	216	129	200	160
- sähköinen asiointi	531	191	150	713	106	150	726	99	150	120
Kans.as määrittely ja tiedustelu *	912	334	50	1000	310	100	847	297	100	100
Maahanmuuttoasiat										
Ensimmäinen oleskelulupa *	3 538	879	470	1484	781	520	601	2 110	520	520
- sähköinen asiointi	5 366	879	420	4422	575	470	2924	474	470	470
opiskelijan oleskelulupa *	54	553	360	21	413	450	21	19 377	450	450
- sähköinen asiointi	4 172	553	300	2276	246	350	4148	115	350	350
työntekijän oleskelulupa*	1 924	636	600	1054	519	640	350	2 459	690	740

-sähköinen asiointi	4 837	504	400	4745	246	490	4292	259	490	490
- yrittäjän oleskelulupa*	98	556	600	75	-	640	40	-	690	690
-sähköinen asiointi	208	504	400	197	-	490	266	-	490	490
Jatko-oleskelulupa*										
- täysi-ikäiset	12 197	288	190	3 512	508	260	4 234	494	330	430
- sähköinen asiointi				8 952	236		15 205	149	260	160
- alaikäiset ja opiskelijat	7 455	566	150	1 900	387	200	26	17 597	250	250
-sähköinen asiointi				3 813	191		1 418	510	180	180
Matkustusasiakirjat *	9 332	136	49	7652	173	45	10 082	116	52	50
Kansainvälinen suojelu -asiat										
Turvapaikka	5 185	2 370	-	3 430	3 916	-	2 543	-	-	-
Käännyttäminen	5 405	-	-	1 282	-	-	1 652	-	-	-
Karkottaminen	1 648	-	-	1 620	-	-	1212	-	-	-
Kiintiöpakolainen	770	-	-	689	-	-	835	-	-	-

* maksullisia suoritteita

** viranomaisten yhteisissä suoritteissa Maahanmuuttoviraston lisäksi mukana myös muiden käsittelyyn osallistuvan viranomaisten kustannukset (edustusto, työntekijän oleskeluluvassa TE-toimiston työlupayksikkö ja yrittäjän oleskeluluvassa ELY-keskus)

